

Plukovník doc. Ing. Arnošt V r a n ý, CSc.,
plukovník Ing. Pavel R o u b í n, CSc.

Tendence možného rozvoje operačního zabezpečení

Nové podmínky obrany České republiky, probíhající reorganizace AČR i rychlý vývoj názorů na vedení obranných operací se nemohou neodrazit v problematice všestranného zabezpečení. Článek má za cíl přispět k současné diskusi o systemizaci operační činnosti a o některých tendencích operačního zabezpečení.

Všestranné zabezpečení lze obecně charakterizovat jako cílevědomou, organizovanou a sladěnou činnost k vytváření podmínek pro efektivní plnění úkolů operace k zabezpečování speciálních činností, k poskytování služeb vojskům a uspokojování jejich materiálních potřeb. **Operační zabezpečení**, jako součást všestranného zabezpečení, plní první dva uvedené úkoly, zatímco k poskytování služeb a uspokojování materiálních potřeb vojsk slouží především *logistická podpora*.

Vytváření podmínek pro efektivní plnění úkolů operace je možné realizovat například:

- omezením možnosti překvapivých úderů protivníkem vedením všech druhů průzkumu;
- snížením efektivnosti průzkumných a palebných prostředků protivníka;
- oslabením účinků radiačních a chemických havárií a úderů ZHN na vojska;
- opatřeními k zabezpečení pobytu vojsk v zamořených prostorech;
- zřizováním zátarasů, ničením objektů apod.

Při plnění úkolů operačního zabezpečení je zapotřebí zabezpečovat vojskům následující *speciální činnosti*:

- vyhodnocování a sledování činnosti protivníka v zájmovém prostoru;
- speciální činnosti k udržení vysokého stupně bojeschopnosti vojsk s důrazem na:
 - varování a informování vojsk;
 - maskování vojsk;
 - ženíjní budování prostorů a postavení zaujímaných vojsk;
 - ochranu před účinky radioaktivních a toxických látek;
 - zatarasování, údržbu a úpravu cest a zřizování přepravišť;
 - monitorování radiační a chemické situace;
 - dekontaminaci vojsk, odmořování, dezaktivaci a dezinfekci terénu;

– odstranění následků radiačních a chemických havárií a následků napadení ZHN;

- stanovení vlivu meteorologických podmínek na bojovou činnost vojsk;
- přípravou geodetických, topografických a vojenskogeografických podkladů a informací;
- případně i další činnosti.

V důsledku rozvoje operačního umění a také změn ve vývoji prostředků bojové činnosti (např. zavedení průzkumných palebných komplexů a municie s přesným koncovým navedením), a tím ve způsobech vedení operace, se v soudobých podmínkách projevují charakteristické tendence dalšího rozvoje operačního zabezpečení, ke kterým patří:

- růst úlohy operačního zabezpečení při dosahování cílů operace;
- integrace speciálních prostředků zabezpečení s prostředky palebného ničení;
- transformace některých druhů operačního zabezpečení na specifické způsoby operační činnosti.

Růst úlohy jednotlivých druhů operačního zabezpečení může dokumentovat následující skutečnost:

Rozvoj moderních palebných systémů vede nejen ke zvyšování jejich bojové efektivity, ale zpravidla zároveň k výraznému snižování jejich celkových počtů ve výzbroji. Trvale (a v AČR v poslední době zvláště výrazně) se snižuje počet bojových jednotek. Množství prvků zabezpečení klesá pomalejším tempem, protože nelze jít pod určitou kritickou mez, která by vedla k nefunkčnosti nebo i zhroucení celého systému zabezpečení. Některé speciální činnosti, například ve zpravodajském zabezpečení, mají tak zásadní význam pro úspěšné vedení operací, že musí být zabezpečen jejich přednostní rozvoj.

Nejmodernější technika vyžaduje vysoký stupeň ochrany. **Prostředky vynaložené na ochranu jsou zpravidla mnohem nižší než náklady, které by si vyžádalo nahrazení zničené bojové techniky.** Nová a složitější technika i nové způsoby vedení bojové činnosti zpravidla vyžadují specializované zabezpečení. Z těchto důvodů se trvale zvyšuje podíl sil a prostředků zabezpečení na celkových počtech armády. Tato tendence je ve své podstatě objektivní a nelze ji bez negativních dopadů na výkonnost celého obranného systému přehlížet.

Tendence k integraci prostředků zabezpečení s prostředky palebného ničení se prosadila především vznikem průzkumných palebných komplexů. Za specifický (a starší) projev této tendence je možné považovat i snahu dosáhnout u moderních zbraňových kompletů co nejvyšší soběstačnosti v provádění speciálních činností, realizovaných jinak zpravidla silami a prostředky druhů zabezpečení. Jde například o rozvoj systémů komplexní ochrany bojových vozidel, zahrnující prostředky radioelektronické ochrany, OPZH a ochrany proti vysoce přesným zbraním, zadýmovací prostředky, prostředky dekontaminace, ženijní návěsná zařízení pro zemní práce, odminování, maskovací prostředky a řadu dalších.

Transformaci některých druhů operačního zabezpečení na specifické způsoby operační činnosti je možné dokumentovat na radioelektronickém boji, který

postupně přerostl rámec druhu operačního zabezpečení a stal se součástí způsobu vedení operace. Tento stav odráží i současný návrh operačního předpisu, který je s dílčími připomínkami akceptován. Obdobné tendence se však stále více projevují i v dalších druzích operačního zabezpečení.

Klamná činnost (dříve operační maskování) se svým cílem i obsahem *diametrálně liší od zabezpečení*. Má úzký vztah s podsystémem ničení, protože výrazně ovlivňuje možnosti vlastního palebného ničení, s ochranou, neboť se podílí na snížení účinnosti paleb protivníka. Je spjata i s manévrem. Plánuje a organizuje se v podsystému velení a v rámci podsystému zabezpečení se realizuje.

OPZHN v AČR je druhem operačního zabezpečení *pouze formálně*. Její organizace se liší od organizace jiných druhů zabezpečení, nejsou vytvořeny ani síly a prostředky OPZHN. Svým obsahem OPZHN výrazně překračuje rámce druhu operačního zabezpečení a představuje nedílnou a relativně samostatnou součást operační činnosti vojsk. Protože vzrůstá potřeba řešit způsoby ochrany vojsk proti vysoce přesným zbraním a radioelektronickým prostředkům protivníka, je účelné zkoumat možnost zobecnění problematiky ochrany a posoudit účelnost vytvoření rozšířené koncepce ochrany vojsk mimo rámec operačního zabezpečení.

Podle názvoslovné normy NN 010101, 1. díl, je pod pojmem „bojová činnost“ chápáno „obecné označení pro souhrn veškeré činnosti druhů ozbrojených sil a druhů vojsk na zemi, ve vzduchu i na moři vedoucí k dosažení cíle operace a boje“. *Bojová činnost, jako systém, je dle dosud užívaných teoretických zásad tvořena podsystémy palby, manévru, velení a zabezpečení*. Úspěchu v operaci může být dosaženo pouze při vyvážené a sladěné činnosti všech podsystémů. Současné prozatímní vydání armádního normativu „Příprava a vedení operací“ v hlavě 7 definuje operační zabezpečení jako součást všestranného zabezpečení, jehož cílem je vytvořit podmínky pro efektivní plnění úkolů vojsky. Zároveň uvádí, že operační zabezpečení zahrnuje zpravodajské zabezpečení, klamnou činnost, ochranu proti zbraním hromadného ničení, ženijní, chemické, topografickogeodetické, hydrometeorologické zabezpečení a zabezpečení sociálních a humanitárních věcí.

Z uvedeného vyplývá, že z hlediska systémového uspořádání je vše, co není obsahem podsystémů palby, manévru a velení, všestranným zabezpečením. Současně lze odvodit ze stanoveného cíle všestranného zabezpečení, že všestranným zabezpečením se rozumí ta část operační činnosti vojsk, která vytváří podmínky pro úspěšné plnění úkolů. To je však nepřesné, protože palba, manévr a velení rovněž vytvářejí podmínky pro úspěšné splnění úkolů. V důsledku takového pojetí je operační zabezpečení po řadu let značně podceňováno a je nezdůvodňováno za druhořadou činnost, sloužící „pouze“ k zabezpečení vojsk.

Lze předpokládat, že každé systémové členění představuje svým způsobem určité zjednodušení a zobecnění. Potřeba odstranění systémových nepřesností a postupné prosazování se uvedených tendencí vyvolává nejenom potřebu modifikace struktury operačního zabezpečení, ale vyžaduje širší pohled na operační činnost vojsk jako celek.

Podsystém palby a podsystém manévru při existenci soudobých průzkumných palebných komplexů se stále více stávají neoddělitelnými a vytváří nový podsystém palby a manévru.

Vývoj ve většině moderních armád vede k transformaci podsystemu velení a spojení na *podsystem nazývaný často C³I*, tj. podsystem obsahující kromě velení, řízení a spojení i rozsáhlou oblast informačního zabezpečení, včetně zpravodajského. *Radioelektronický boj* je v současné době, vzhledem k významu, rovněž považován za samostatný podsystem operační činnosti, i když k tomu mohou být některé výhrady.

Všestranné zabezpečení se postupně transformuje do tří samostatných podsystemů - operačního zabezpečení, logistické podpory a zdravotnického zabezpečení.

Možné blokové rozčlenění operační činnosti na jednotlivé podsystemy - viz schéma 1.

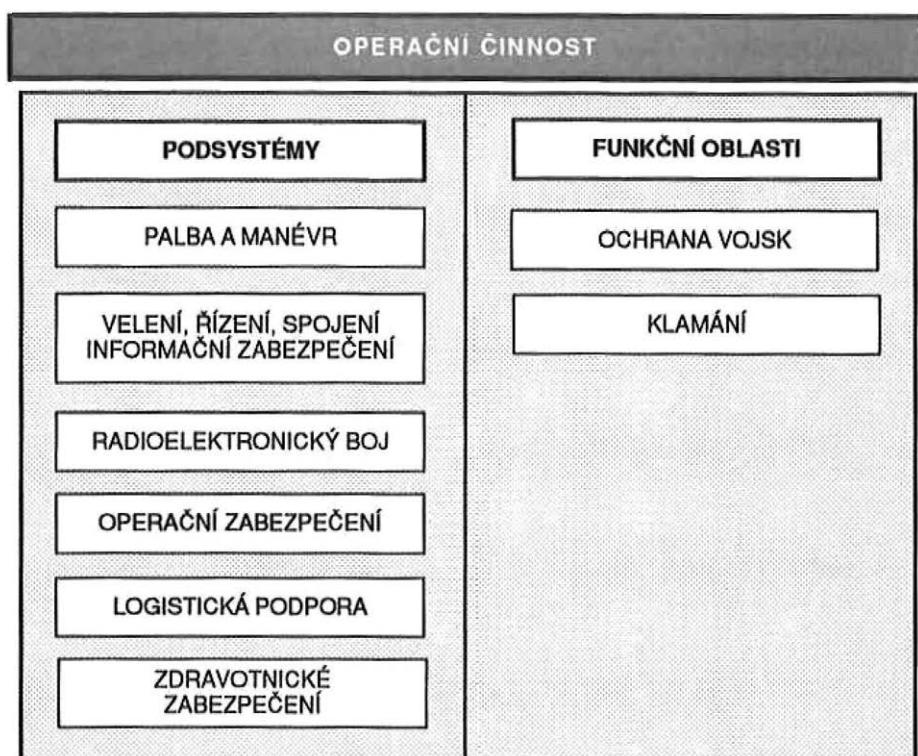

Schéma 1: Rozčlenění operační činnosti

Modifikaci podsystemu operačního zabezpečení je možné navrhnout následujícím způsobem:

Zpravodajské zabezpečení, svým významem překračující rámec svého dosavadního zařazení jako druhu operačního zabezpečení, zařadit do podsystemu velení, spojení a informačního zabezpečení (C³I).

Na základě zvláštností klamně činnosti a specifik OPZHN je možné dojít k závěru, že klamnou činnost ani OPZHN není možné, z hlediska systémového členění, považovat za součást operačního zabezpečení. Zároveň je však zřejmé, že nemohou existovat ani jako relativně samostatný podsystem, protože nemají vlastní orgány řízení ani síly a prostředky k realizaci v nich obsažených opatření, která jsou plněna s využitím jiných druhů zabezpečení nebo vlastními silami vojsk.

Problematiku ochrany vojsk je zároveň potřeba řešit komplexněji, protože stále výrazněji stoupá potřeba ochránit vojska před průzkumnými palebnými komplexy protivníka, před účinky radiačních a chemických havárií a před zápalnými zbraněmi.

Jedním z možných řešení může být pojetí klamně činnosti a ochrany vojsk jako *funkčních oblastí operační činnosti*, nepředstavujících samostatný podsystem, ale existujících na základě praktických potřeb vojsk v operaci s využitím částí vybraných prvků, vazeb, sil a prostředků ostatních podsystemů operační činnosti.

Podsystem operačního zabezpečení může být potom tvořen ženijním, chemickým, topografickogeodetickým a hydrometeorologickým zabezpečením (schéma 2).

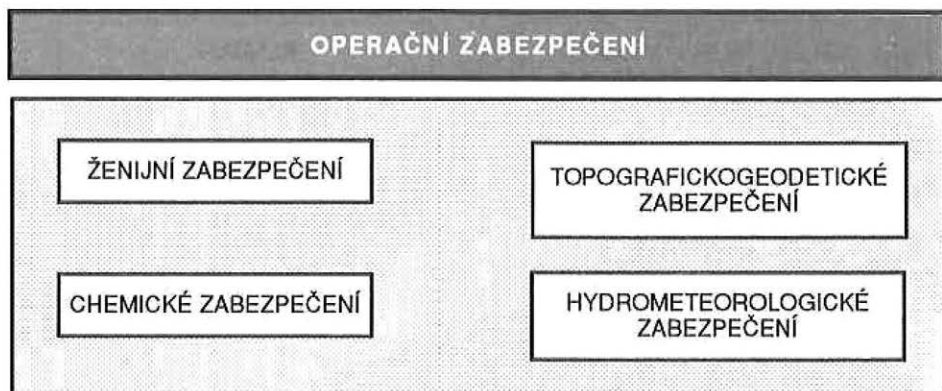

Schéma 2: Struktura operačního zabezpečení

Dosavadní zařazení zabezpečení sociálních a humanitárních věcí do operačního zabezpečení je diskutabilní, protože jeho cíl, obsah i formy, uváděné v návrhu operačního předpisu, nemají charakter zabezpečení. Tato problematika však vyžaduje fundované posouzení a není předmětem tohoto článku.

Navrhované rozdělení umožní, že operační zabezpečení bude zahrnovat pouze ty druhy, které naplňují jeho obsah. Klamná činnost a OPZHN, které se uskutečňují všemi druhy vojsk a mají implicitně zahrnuta opatření jiných druhů zabezpečení, se osamostatní. Problematiku ochrany vojsk je v tom případě možno řešit komplexně.

Uvedený postup vyhovuje potřebě plánování a vedení operací pomocí cílů. Jednotlivé operační cíle se realizují sladěným a koordinovaným působením všech podsystémů i funkčních oblastí operační činnosti. Akcentován je zejména význam **odpovědnosti všech velitelů za realizaci opatření ochrany vojsk**, přesně je možné stanovit kompetence v klamné činnosti. Vyloučí se přenášení odpovědnosti na jiné funkcionáře (např. na náčelníka chemického vojska za ochranu vojsk), protože podíl jejich druhu zabezpečení na realizaci úkolů konkrétní funkční oblasti operační činnosti je možné přesně vymezit. To odpovídá soudobému požadavku participace náčelníků druhů vojsk a služeb na přípravě operace.

Konkretizace a upřesnění působnosti, povinností a odpovědnosti na výše uvedeném základě může kladně ovlivnit efektivnost využití všech sil a prostředků, přispět k odstranění šablonovitosti a zvýšit iniciativu velitelů a náčelníků operačních štábů. V některém z dalších příspěvků považujeme za účelné se zabývat podrobněji jednou z navržených funkčních oblastí bojové činnosti - ochranou vojsk.